

Вінницький національний медичний університет і. М.І. Пирогова

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

В.о. ректора ЗВО

Вікторія ПЕТРУШЕНКО

« 31 » серпня 20 23 року

« ПОГОДЖУЮ »

Завідувач кафедри терапевтичної
стоматології, професор ЗВО

Марія ШІНКАРУК-ДИКОВИЦЬКА

« 28 » серпня 20 23 року

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

ТЕРАПЕВТИЧНА СТОМАТОЛОГІЯ

(3 курс)

Спеціальність	221 Стоматологія
Освітній рівень	Магістр
Освітня програма	ОПП «Стоматологія», 2022
Навчальний рік	2023-2024
Кафедра	Терапевтичної стоматології
Лектор	Шінкарук-Диковицька Марія Михайлівна, доктор медичних наук, професор ЗВО Горленко Ірина Миколаївна, кандидат медичних наук, доцент ЗВО
Контактна інформація	terstom@vnmnu.edu.ua Вул. В.Стуса, 2
Укладач силабусу	Ковальчук Ліна Олександрівна, кандидат медичних наук, доцент ЗВО

1. Статус та структура дисципліни

Статус дисципліни	Обов'язкова
Код дисципліни в ОПП / місце дисципліни в ОПП	ОК 31 // дисципліна професійної підготовки
Курс, семестр	3 курс (V і VI семестри)
Обсяг дисципліни (загальна кількість годин / кількість кредитів ЄКТС)	180 годин / 6 кредитів ЄКТС
Кількість змістових модулів	4 модулі
Структура дисципліни	Лекції – 16 годин Практичні заняття – 104 годин Самостійна робота – 60 години
Мова викладання	українська
Форма навчання	Очна (або дистанційна згідно наказу)

2. Опис дисципліни

Коротка анотація курсу, актуальність

Предметом вивчення навчальної дисципліни на III році навчання є питання етіології, патогенезу, клінічних проявів захворювань зубів каріозного і некаріозного походження, а також захворювання ендодонта, методів їх лікування, а також загальнодержавних та індивідуальних профілактичних заходів

Програма орієнтована на отримання знань про етіологію, патогенез, клінічні прояви захворювань зубів каріозного і некаріозного походження, захворювань ендодонта, методів їх лікування, а також загальнодержавні та індивідуальні профілактичні заходи, формування навичок обстеження стоматологічного хворого з одонтопатологією, виявлення у нього провідних синдромів і симптомів, обґрунтування і формулювання попереднього діагнозу; вміння аналізувати результати обстеження стоматологічного хворого та проводити диференціальну діагностику, ставити остаточний діагноз основних захворювань твердих тканин зуба та ендодонта, визначати характер та принципи лікування одонтопатології, виявляти різні клінічні варіанти та ускладнення даних захворювань, проводити їх первинну та вторинну профілактику

Передреквізити (Prerequisite)

- Анатомія людини (клінічні особливості будови зубів, пародонту, слизової оболонки порожнини рота та органів ротової порожнини)
- Гістологія, цитологія та ембріологія (гістологічні особливості будови зубів, пародонту, слизової оболонки порожнини рота та органів ротової порожнини, ембріогенез органів ротової порожнини)
- Біоорганічна та біологічна хімія (біохімічні та біофізичні процеси в твердих та м'яких тканинах органів ротової порожнини)
- Патологічна анатомія (патоморфологічні ознаки захворювань органів ротової порожнини)
- Фізіологія (фізіологічні процеси, що відбуваються в твердих і м'яких тканинах органів ротової порожнини, передача больового імпульсу по твердих тканинах зуба)
- Патофізіологія (патологічні процеси, що відбуваються у твердих і м'яких тканинах органів ротової порожнини)
- Мікробіологія, вірусологія та імунологія (методи мікробіологічних досліджень, мікрофлора ротової порожнини в нормі і при патології)
- Клінічна фармакологія (знання про лікарські засоби, які використовуються в стоматології)
- Внутрішня медицина (методи обстеження хворого, клінічні ознаки загальносоматичних захворювань, які можуть мати прояви в ротовій порожнині, особливості лікувальної тактики щодо пацієнтів з загальносоматичною патологією)
- Пропедевтика терапевтичної стоматології (питання клінічних особливостей будови зубів, тканин та органів порожнини рота, організації та оснащення стоматологічного кабінету, принципів, способів і етапів препарування каріозних порожнин різної локалізації, складу, властивостей та

методик використання стоматологічних пломбувальних матеріалів, ендодонтичної обробки порожнини зубів та кореневих каналів, матеріалів та методів їх пломбування)

Мета курсу та його значення для професійної діяльності

Метою викладання навчальної дисципліни “Терапевтична стоматологія” на третьому році навчання є підготовка лікаря-стоматолога, здатного діагностувати, профілакувати і лікувати захворювання зубів: некаріозних уражень, карієсу та його ускладнень (пульпіту та періодонтиту).

Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми другого (магістерського) рівня галузі знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальності _221 «Стоматологія», освітньої програми «Стоматологія» дисципліна «Терапевтична стоматологія (3 курс)» забезпечує набуття студентами наступних програмних компетентностей :

- інтегральна: ІК: Спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки у сфері професійної діяльності або галузі знань і є основою для оригінального мислення та проведення досліджень, критичне осмислення проблем у галузі та на межі галузей знань.

- Загальні компетентності (ЗК):

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 3. Здатність застосовувати знання у практичній діяльності.

ЗК 6. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 7. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 8. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації..

ЗК 9. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 10. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 11. Здатність працювати в команді.

- спеціальні:

ФК 1. Спроможність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні данні.

ФК 2. Спроможність інтерпретувати результат лабораторних та інструментальних досліджень.

ФК 3. Спроможність діагностувати: визначати попередній, клінічний, остаточний, супутній діагноз, невідкладні стани.

ФК 4. Спроможність планувати та проводити заходи із профілактики захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області.

ФК 5. Спроможність до проектування процесу надання медичної допомоги: визначати підходи, план, види та принципи лікування захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області.

ФК 6. Спроможність визначати раціональний режим праці, відпочинку, дієти у хворих при лікуванні захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області.

ФК 7. Спроможність визначати тактику ведення пацієнтів із захворюваннями органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області з супутніми соматичними захворюваннями.

ФК 8. Спроможність виконувати медичні та стоматологічні маніпуляції.

ФК 9. Спроможність проводити лікування основних захворювань органів і тканин ротової порожнини та щелепно-лицевої області.

ФК 12. Спроможність до організації та проведення скринінгового обстеження в стоматології.

ФК 13. Спроможність оцінювати вплив навколишнього середовища на стан здоров'я населення (індивідуальне, сімейне, популяційне)

ФК 14. Спроможність ведення нормативної медичної документації.

Постреквізити (Postrequisite)

Терапевтична стоматологія є фундаментальною наукою, що інтегрується з іншими стоматологічними дисциплінами, а саме хірургічною, ортопедичною, дитячою стоматологією задля формування умінь

застосовувати отримані знання в процесі подальшого вивчення усіх клінічних дисциплін і в майбутній професійній діяльності.

3. Результати навчання

Терапевтична стоматологія як навчальна дисципліна закладає фундамент для формування в подальшому інтегративних кінцевих програмних результатів навчання згідно з освітньо-професійною програмою другого (магістерського) рівня галузі знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальності 221 «Стоматологія», освітньої програми «Стоматологія», а саме:

ПРН1. Виділяти та ідентифікувати провідні клінічні симптоми та синдроми (за списком 1 – 3. 6. 8. 10. 13. 15. 17. 22. 23. 24. 27. 28. 33. 34. 40. 44. 48. 51. 52); за стандартними методиками, використовуючи попередні дані анамнезу хворого, дані огляду хворого, знання про людину, її органи та системи, встановлювати вірогідний нозологічний або синдромний попередній клінічний діагноз стоматологічного захворювання (за списком 2 – розділ 1 А Б).

ПРН2. Збирати інформацію про загальний стан пацієнта, оцінювати психомоторний та фізичний розвиток пацієнта, стан органів щелепно-лицевої ділянки, на підставі результатів лабораторних та інструментальних досліджень оцінювати інформацію щодо діагнозу (за списком 5 – 6. 7. 11. 14).

ПРН3. Призначати та аналізувати додаткові (обов'язкові та за вибором) методи обстеження (лабораторні, рентгенологічні, функціональні та/або інструментальні) за списком 5 - 6. 7. 11. 14 пацієнтів із захворюваннями органів і тканин ротової порожнини і щелепно-лицевої області для проведення диференційної діагностики захворювань (за списком 2 розділ 1 А Б).

ПРН4. Визначати остаточний клінічний діагноз дотримуючись відповідних етичних і юридичних норм, шляхом прийняття обґрунтованого рішення та логічного аналізу отриманих суб'єктивних і об'єктивних даних клінічного, додаткового обстеження, проведення диференційної діагностики під контролем лікаря-керівника в умовах лікувальної установи (за списком 2.1, а саме 1, 2, 3, 4).

ПРН 5. Встановлювати діагноз невідкладних станів за будь-яких обставин (вдома, на вулиці, у лікувальній установі), в умовах надзвичайної ситуації, воєнного стану, нестачі інформації та обмеженого часу (за списком 4 – 2. 8. 13. 18).

ПРН 6. Планувати та втілювати заходи профілактики стоматологічних захворювань серед населення для запобігання розповсюдження стоматологічних захворювань.

ПРН7. Аналізувати епідеміологічний стан та проводити заходи масової й індивідуальної, загальної та локальної медикаментозної та немедикаментозної профілактики стоматологічних захворювань.

ПРН 8. Визначати підхід, план, вид та принцип лікування стоматологічного захворювання (за списком 2 розділ 1 А Б) шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами.

ПРН 9. Визначати характер режиму праці, відпочинку та необхідної дієти при лікуванні стоматологічних захворювань (за списком 2 розділ 1 А Б) на підставі попереднього або остаточного клінічного діагнозу шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами.

ПРН 10. Визначати тактику ведення стоматологічного пацієнта при соматичній патології (за списком 3 – весь розділ) шляхом прийняття обґрунтованого рішення за існуючими алгоритмами та стандартними схемами.

ПРН 11. Проводити лікування основних стоматологічних захворювань за існуючими алгоритмами та стандартними схемами під контролем лікаря-керівника в умовах лікувальної установи (за списком 2.1, а саме 1, 2, 3, 4).

ПРН 13. Визначати тактику надання екстреної медичної допомоги, використовуючи рекомендовані алгоритми, за будь-яких обставин на підставі діагнозу невідкладного стану в умовах обмеженого часу (за списком 4, а саме 2, 8, 13, 18).

ПРН 15. Оцінювати вплив навколишнього середовища на стан здоров'я населення в умовах медичного закладу за стандартними методиками.

ПРН 19. Дотримуватися вимог етики, біоетики та деонтології у своїй фаховій діяльності.

ПРН 20. Організовувати необхідний рівень індивідуальної безпеки (власної та осіб, про яких піклується) у разі виникнення типових небезпечних ситуацій в індивідуальному полі діяльності.

ПРН 21. Виконувати медичні маніпуляції на підставі попереднього та/або остаточного клінічного діагнозу (за списком 2 розділ 1 А Б, за списком 2.1, а саме 1, 2, 3, 4) для різних верств населення та в різних умовах (за списком 6. а саме 4. 8. 9).

ПРН 22. Виконувати медичні стоматологічні маніпуляції на підставі попереднього та/або остаточного клінічного діагнозу (за списком 2 розділ 1 А Б, за списком 2.1, а саме 1, 2, 3, 4) для різних верств населення та в різних умовах (за списком 7, а саме 2. 3. 7, 11, 12, 13, 14, 16, 24, 29, 30, 31, 33, 34, 37, 38, 46).

ПРН 23. Виконувати маніпуляції надання екстреної медичної допомоги, використовуючи стандартні схеми, за будь-яких обставин на підставі діагнозу невідкладного стану (за списком 4, а саме 2, 8, 13, 18) в умовах обмеженого часу (за списком 6. а саме 4. 8. 9, за списком 7, а саме 2. 3. 7, 11, 12, 13, 14, 16, 24, 29, 30, 31, 33, 34, 37, 38, 46).

Результати навчання для дисципліни.

По завершенню вивчення дисципліни «Терапевтична стоматологія» на третьому курсі студенти повинні знати:

- клінічні особливості анатомо-гістологічної будови зубів, твердих тканин зуба та ендодонта;
- класифікації хвороб зубів (карієсу та його ускладнень, не каріозних уражень твердих тканин зуба);
- основні методи обстеження стоматологічних хворих;
- клінічні ознаки захворювань твердих тканин зубів та ендодонта;
- основні клінічні та біохімічні показники норми біологічних рідин організму людини;
- принципи проведення диференційної діагностики одонтологічних захворювань;
- принципи та етапи лікування стоматологічних хворих з одонтопатологією;
- види, рівні та заходи профілактики захворювань твердих тканин зубів та ендодонта;
- основні ознаки невідкладних станів на стоматологічному прийомі та за будь-яких обставин (вдома, на вулиці, в лікувальній установі);
- тактику, алгоритми надання екстреної медичної допомоги на стоматологічному прийомі та за будь-яких обставин в умовах обмеженого часу.

вміти:

- проводити обстеження стоматологічного хворого;
- аналізувати зміни в будові твердих тканин зуба, пульпи, періодонта, що пов'язані з віком та патологічними станами;
- обґрунтовувати і формулювати попередній діагноз;
- проводити диференціальну діагностику;
- аналізувати результати обстеження стоматологічного хворого;
- ставити клінічний діагноз захворювань твердих тканин зубів та ендодонта;
- визначити характер та принципи лікування пацієнтів з одонтопатологією;
- виявити різні клінічні варіанти та ускладнення захворювань твердих тканин зубів та ендодонта;
- проводити первинну та вторинну профілактику вказаних захворювань;
- визначити необхідний режим праці та дієти при лікуванні одонтопатології;
- визначити діагноз невідкладного стану;
- визначити тактику та надання екстреної медичної допомоги;
- організувати проведення лікувально-евакуаційних заходів.

4. Зміст та логістика дисципліни

Модуль 1. «Методи обстеження стоматологічного хворого. Ураження твердих тканин зубів» Змістовних модулів 2	V семестр 90 год./ 3,0 кредити ECTS	Лекції № 1-4 Практичні заняття № 1-26 Теми для самостійного опрацювання № 1-2
Модуль 2. «Захворювання ендодонта (пульпіт, періодонтит). Етіологія, патогенез. Класифікація. Клініка, діагностика, лікування, профілактика»	VI семестр 90 год./ 3,0 кредитів ECTS	Лекції № 5-8 Практичні заняття № 27-52 Теми для самостійного опрацювання № 3-4

Дисципліна включає 60 тем, які поділені на 4 тематичних модулі.

Теми практичних занять

Модуль 1. Методи обстеження стоматологічного хворого. Ураження твердих тканин зубів.

Змістовний модуль 1. Обстеження стоматологічного хворого з одонтопатологією.

Тема 1. Організація стоматологічної допомоги в Україні. Структура стоматологічної поліклініки та її терапевтичного відділення. Задачі терапевтичної стоматології, взаємозв'язок з загальними клінічними та стоматологічними дисциплінами.

Тема 2. Оснащення робочого місця лікаря-стоматолога: універсальні стоматологічні установки та крісла. Техніка безпеки. Етика та деонтологія в стоматології. Ятрогенні захворювання.

Тема 3. Схема обстеження стоматологічного хворого. Суб'єктивне обстеження: скарги, анамнез захворювання та життя. Характеристика больового синдрому при різних ураженнях зубів.

Тема 4. Клінічні методи обстеження, їх значення для діагностики захворювань порожнини рота: огляд (зовнішній, обличчя пацієнта, присінка, власне порожнини рота, зубних рядів). Обстеження місця захворювання (Locus morbi): огляд ураженого зуба, зондування, перкусія, пальпація. Допоміжні методи обстеження хворого: термодіагностика, електроодонто-діагностика, карієс-маркування: методика проведення, інтерпретація результатів.

Тема 5. Рентгенологічна, люмінесцентна та транслюмінаційна діагностика, комп'ютерна томографія: показання, особливості проведення. Діагностичні тести: з анестезією та на препарування. Методика визначення тригерних зон та обстеження місць виходу периферичних гілок трійчастого нерва.

Тема 6. Лабораторні методи обстеження стоматологічного пацієнта. Інтерпретація результатів аналізів ротової рідини, крові, сечі тощо.

Тема 7. Медична документація терапевтичного прийому (форми № 043/о, № 037/о, № 039-2/о) згідно наказу МОЗ №110 від 14.02.2012 р.: правила заповнення, оформлення направлень на додаткові дослідження тощо. Медична картка стоматологічного хворого – медичний, науковий та юридичний документ.

Тема 8. Гігієна порожнини рота та її значення в комплексній профілактиці захворювань органів порожнини рота і організму в цілому. Методи індикації мікробної біоплівки: фарбування, ГІ за Green-Vermillion, індекс ефективності гігієни порожнини рота (Podshadley, Haley).

Тема 9. Зубні відкладення, види, механізм утворення. Мікробна біоплівка. Механізм утворення. Структура, властивості, склад мікрофлори.

Тема 10. Способи видалення зубних відкладень: ручний, апаратний (звуковий, ультразвуковий), повітряно-абразивний, комбінований. Хімічний контроль біоплівки. Алгоритм професійної гігієни порожнини рота.

Змістовний модуль 2. Карієс та некаріозні ураження зубів

Тема 11. Карієс зуба. Визначення поняття. Статистичні показники карієсу. Класифікація карієсу. Поняття структурної та функціональної резистентності твердих тканин зуба. Визначення структурно-функціональної резистентності емалі (ТЕР-тест, КВШРЕ).

Тема 12. Сучасні уявлення про етіологію і патогенез карієсу. Вклад вчених: Міллера, Д.А. Ентіна, І.Г. Лукомського, А.Е. Шарпенака, А.І. Рібакова, П.А. Леуса, В.К. Леонтьєва, В.Р. Окушко, Е.В. Боровського та ін.

Тема 13. Гострий і хронічний початковий карієс (у стадії плями). Патоморфологія, клініка, діагностика, диференційна діагностика. Лікування гострого та хронічного початкового карієсу. Медикаментозні засоби: групи, властивості, особливості використання. Методики проведення ремінералізуючої терапії.

Тема 14. Гострий та хронічний поверхневий карієс: патоморфологія, клініка, діагностика, диференційна діагностика, лікування.

Тема 15. Гострий і хронічний середній карієс: патоморфологія, клініка, діагностика, диференційна діагностика, лікування.

Тема 16. Гострий та хронічний глибокий карієс: патоморфологія, клініка, діагностика, внутрішньо- та позасиндромна диференційна діагностика.

Тема 17. Односеансний та двоохсеансний методи лікування гострого глибокого карієсу. Лікувальні прокладки: групи, властивості, методики використання. Лікування хронічного глибокого карієсу.

Тема 18. Квітучий (множинний) карієс: причини розвитку, патоморфологія, клініка, діагностика. Лікування квітучого (множинного) карієсу: загальне та місцеве. Лікувальні засоби: групи, дозування, способи використання

Тема 19. Профілактика карієсу. Значення індивідуальної та суспільної профілактики. Засоби профілактики. Організація профілактики карієсу зубів в осіб декретованих груп населення. Оцінка ефективності.

Тема 20. Некаріозні ураження зубів. Класифікація В.К. Патрикєєва. Патоморфологія, клініка та діагностика некаріозних уражень, що виникають до прорізування зубів: гіпоплазія, гіперплазія. Лікування.

Тема 21. Патоморфологія, клініка та діагностика некаріозних уражень, що виникають до прорізування зубів: ендемічний флюороз, аномалії розвитку зубів. Лікування.

Тема 22. Патоморфологія, клініка, діагностика та лікування некаріозних уражень, що виникають після прорізування зубів: ерозія емалі, клиноподібний дефект.

Тема 23. Патоморфологія, клініка, діагностика та лікування некаріозних уражень, що виникають після прорізування зубів: підвищена стертість, некроз твердих тканин зуба.

Тема 24. Патоморфологія, клініка, діагностика та лікування некаріозних уражень, що виникають після прорізування зубів: травми зубів. Гіперестезія твердих тканин зубів. Сучасні десенситайзери: групи, склад, властивості, методики використання.

Тема 25. Помилки та ускладнення в діагностиці та лікуванні карієсу. Вторинний карієс депульпованих та недепульпованих зубів: причина, клініка, діагностика, диференційна діагностика, лікування, профілактика

Тема 26. Використання фізичних методів для лікування і профілактики карієсу та некаріозних уражень зубів.

Модуль 2. Захворювання ендодонта (пульпіт та періодонтит). Етіологія, патогенез. Класифікація. Клініка, діагностика, диференційна діагностика, лікування, профілактика.

Змістовний модуль 3. Пульпіт

Тема 27. Пульпіт. Етіологія, патогенез, класифікація (Є.М. Гофунг, КМІ (Е.С. Яворська, Л.І. Урбанович, 1964), МКХ-10), їх позитивні якості та недоліки. Поняття зворотніх та незворотніх форм.

Тема 28. Гострий травматичний пульпіт: патоморфологія, клініка, діагностика.

Тема 29. Гіперемія пульпи та гострий обмежений пульпіт: патоморфологія, клініка, діагностика, диференційна діагностика.

Тема 30. Гострий дифузний і гострий гнійний пульпіт: патоморфологія, клініка, діагностика, диференційна діагностика.

Тема 31. Хронічний фіброзний і гіпертрофічний пульпіт: патоморфологія, клініка, діагностика, диференційна діагностика.

Тема 32. Хронічний гангренозний і конкрементозний пульпіт: патоморфологія, клініка, діагностика, диференційна діагностика. Кореневий пульпіт (стан після неповного видалення пульпи): клініка, діагностика.

Тема 33. Загострення хронічного пульпіту: патоморфологія, клініка, діагностика, диференційна діагностика.

Тема 34. Знеболення при лікуванні пульпіту: види, показання. Групи анестетиків, механізм дії, порівняльна характеристика щодо ефективності та токсичності. Премедикація: поняття, лікарські речовини, особливості проведення.

Тема 35. Методи лікування пульпіту. Обґрунтування вибору методу лікування пульпіту залежно від форми, перебігу та загального стану пацієнта. Консервативний метод лікування пульпіту

(біологічний): суть, показання до застосування. Етапи лікування. Лікувальні прокладки: групи, властивості, склад та пропис комбінованих лікувальних паст. Ефективність та можливі ускладнення.

Тема 36. Вітальний ампутаційний метод лікування пульпіту: суть, показання, етапи проведення. Ефективність методу.

Тема 37. Вітальний екстирпаційний метод лікування пульпіту: суть, показання, етапи проведення. Ефективність методу, можливі ускладнення. Діатермокоагуляція. Показання, методика проведення, ускладнення.

Тема 38. Девітальна екстирпація пульпи: суть, показання, етапи лікування. Медикаментозні засоби для девіталізації пульпи: показання до застосування, механізм дії, особливості використання. Можливі ускладнення та методи їх усунення. Ефективність методу. Девітальний ампутаційний та комбінований методи лікування пульпіту: суть, показання до застосування, етапи проведення.

Тема 39. Силери та філери для пломбування кореневих каналів при пульпіті: групи, властивості, показання до застосування.

Тема 40. Способи пломбування кореневих каналів при лікуванні пульпіту методом центрального штифта, латеральної конденсації гутаперчі, вертикальної конденсації гутаперчі, Помилки та ускладнення.

Змістовний модуль 4. Періодонтит.

Тема 41. Періодонтит: етіологія, патогенез, класифікація (І.Г. Лукомського, М.А. Грошикова, С.А Вайндруха, МКХ-10). Класифікація травм за Чуприкіною Н.М. (1985).

Тема 42. Гострий медикаментозний і травматичний верхівковий періодонтит. Патоморфологія, клініка, діагностика, диференційна діагностика.

Тема 43. Гострий серозний періодонтит інфекційного генезу. Патоморфологія, клініка, діагностика, диференційна діагностика.

Тема 44. Гострий гнійний верхівковий періодонтит: патоморфологія, клініка, діагностика, диференційна діагностика.

Тема 45. Хронічні форми періодонтиту: фіброзний, гранулюючий і гранулематозний періодонтит. Патоморфологія, клініка, діагностика, диференційна діагностика.

Тема 46. Загострення хронічних форм верхівкового періодонтиту: етіологія, патоморфологія, клініка, діагностика, диференційна діагностика. Клініка верхівкового періодонтиту, ускладненого періоститом.

Тема 47. Рентгенологічна діагностика хронічних форм періодонтиту. Поняття остеосклерозу, остеопорозу, деструкції, деформації, гіперцементозу та ін. Аналіз комп'ютерної томограми ділянки щелепно-лицевої області.

Тема 48. Лікування гострого серозного та гнійного верхівкового періодонтиту інфекційного та неінфекційного генезу (медикаментозного та травматичного). Невідкладна допомога. Послідовність та особливості етапів лікування. Антидот-терапія. Сучасні технології та інструменти для обробки кореневих каналів. Особливості пломбування.

Тема 49. Лікування хронічних форм верхівкового періодонтиту однокорневих та багатокорневих зубів: принцип, послідовність та особливості етапів. Методи впливу на запікальне вогнище інфекції. Пластичні нетвердіючі лікувальні пасти для тимчасової obturaції кореневих каналів: групи, склад, властивості. Ефективність лікування.

Тема 50. Лікування верхівкового періодонтиту в скорочені терміни.

Тема 51. Помилки в діагностиці та лікуванні періодонтиту. Причини, способи усунення та профілактики.

Тема 52. Використання фізичних факторів в комплексній терапії пульпіту та періодонтиту.

Теми лекцій

до модуля №1 (I семестр)

1. Обстеження стоматологічного хворого: суб'єктивні та об'єктивні основні та додаткові методи.
2. Карієс зуба. Визначення. Епідеміологія карієсу: розповсюдженість та інтенсивність карієсу, приріст інтенсивності. Карта епідеміологічного обстеження ВООЗ. Етіологія та патогенез карієсу. Теорії розвитку карієсу: суть, переваги та недоліки. Поняття структурно-функціональної резистентності твердих тканин зуба. Карієс зуба. Класифікація. Морфологічні зміни твердих тканин зуба на різних

- стадіях каріозного процесу за даними променевої, електронної та поляризаційної мікроскопії. Клініка, діагностика та диференційна діагностика карієсу. Використання фізичних методів для діагностики карієсу
3. Лікування карієсу. Ремінералізуюча терапія початкового карієсу: медикаментозні засоби, методики. Етапи лікування, вибір техніки препарування в залежності від глибини, перебігу, локалізації каріозного ураження. Особливості лікування глибокого карієсу: групи, склад, властивості лікувальних прокладок, показання та методика використання. Загальне та місцеве лікування множинного карієсу.
  4. Некаріозні ураження зубів. Класифікація за В.К. Патрикєєвим. Патоморфологія, клініка, діагностика та диференційна діагностика уражень, що виникають до- та після прорізування зубів. Лікування.

до модуля №2 (II семестр)

1. Пульпіт: визначення, етіологія і патогенез. Класифікація пульпіту Є.М. Гофунга, КМІ (Е.С. Яворська, Л.І. Урбанович, 1964), МКХ-10. Симптоматологія пульпіту. Характеристика і механізм виникнення больового синдрому. Патоморфологія, клініка, діагностика гострих, хронічних форм пульпіту та їх загострення. Диференційна діагностика різних форм пульпіту
2. Знеболення в терапевтичній стоматології. Лікування пульпіту консервативним (біологічним), вітальним ампутаційним та екстирпаційним методами. Показання, послідовність та особливості етапів. Ефективність методів, можливі ускладнення, їх профілактика та методи усунення. Девітальна екстирпація, ампутація та комбінований метод лікування пульпіту. Методи обробки інструментально непрохідних кореневих каналів: медикаментозні засоби для хімічного розширення, муміфікації пульпи та імпрегнації непрохідних кореневих каналів. Ефективність методів, можливі ускладнення, їх профілактика та методи усунення.
3. Періодонтит: визначення, етіологія і патогенез. Патоморфологічні зміни при різних формах періодонтиту. Класифікація періодонтиту. Клініка, діагностика, диференційна діагностика гострих форм періодонтиту. Клініка, діагностика, диференційна діагностика, хронічних та загострених форм періодонтиту. Значення рентгенологічного методу для діагностики та визначення ефективності лікування періодонтиту
4. Лікування різних форм періодонтиту. Невідкладна допомога. Загальні принципи, послідовність та особливості етапів лікування. Сучасні методи впливу на заапикальне вогнище інфекції. Помилки та ускладнення в терапевтичній стоматології, їх причини, попередження та способи усунення.

Теми для самостійного опрацювання

1. Невідкладні стани на стоматологічному прийомі: причини виникнення, клінічні прояви, лікарська допомога
2. Зміни кольору зубів (дисколорити) та методи їх усунення.
3. Методи обробки інструментально непрохідних кореневих каналів: медикаментозні засоби для хімічного розширення, муміфікації пульпи та імпрегнації непрохідних кореневих каналів. Депофорез. Недоліки та можливі ускладнення.
4. Поняття реставрації зубів. Планування побудови реставрації вітальних зубів та зубів після ендодонтичного лікування.

Практичні заняття передбачають теоретичне обґрунтування основних питань теми та засвоєння наступних практичних навичок:

Перелік практичних навичок з терапевтичної стоматології

1. Використовувати знання нормативних документів для обладнання стоматологічного кабінету і забезпечити його функціонування з дотриманням гігієнічних вимог та основ ергономіки в стоматології.
2. Володіти правилами техніки безпеки в роботі з електричними приладами, універсальними установками та зуболікарськими кріслами, сильнодіючими медикаментозними засобами, дрібним ендодонтичним інструментарієм.
3. Надати лікарську допомогу при непритомності, колапсі, шоці, алергічних реакціях, гіпертонічному кризі.

4. Провести суб'єктивне обстеження пацієнта: зібрати скарги, анамнез захворювання і життя.
5. Провести основні методи об'єктивного обстеження: зовнішній огляд пацієнта, огляд присінка та власне порожнини рота.
6. Провести обстеження місця захворювання: огляд каріозної порожнини, зондування, перкусію, пальпацію слизової оболонки в області причинного зуба.
7. Провести допоміжні методи обстеження пацієнта: термодіагностику, ЕОД, карієс-маркування (вітальне фарбування) тощо.
8. Дати оцінку результатів допоміжних методів обстеження пацієнта: термодіагностики, ЕОД, карієс-маркування (вітальне фарбування) тощо.
9. Обґрунтовано призначити та оцінити результати рентгенологічної, люмінесцентної та транс ілюмінаційної діагностики, комп'ютерної томографії.
10. Обґрунтовано призначити, провести та інтерпретувати діагностичні тести: з анестезією та на препарування.
11. Провести обстеження місць виходу периферичних гілок трійчастого нерва.
12. Оцінити результати клінічних аналізів ротової рідини, крові та сечі.
13. Заповнити амбулаторну карту стоматологічного хворого, листок щоденного обліку пацієнтів.
14. Виписати направлення в фізіотерапевтичний кабінет, на консультацію до інших спеціалістів, на рентгенологічне, алергологічне обстеження.
15. Провести визначення гігієнічного індексу за Федоровим-Володкіною та дати оцінку стану гігієни порожнини рота.
16. Провести визначення гігієнічного індексу за Green-Vermillion та дати оцінку стану гігієни порожнини рота.
17. Провести видалення зубного нальоту, та зубного каменю різними способами: ручним, хімічним, апаратним (повітряно-абразивним, звуковим, ультразвуковими магнітострикційним та п'єзоелектричним), комбінованим.
18. Провести професійну гігієну порожнини рота.
19. Провести оцінку ефективності гігієни порожнини рота.
20. Визначити розповсюдженість, інтенсивність та приріст інтенсивності карієсу.
21. Визначити стан резистентності емалі (тест емалевої резистентності).
22. Визначити швидкість ре мінералізації емалі (тест КВШРЕ).
23. Діагностувати гострий та хронічний початковий, поверхневий, середній, глибокий карієс, використовуючи основні та додаткові методи обстеження.
24. Провести внутрішньосиндромну диференціальну діагностику різних форм карієсу.
25. Діагностувати вторинний карієс депульпованих та недепульпованих зубів, використовуючи основні та додаткові методи обстеження.
26. Діагностувати квітучий карієс, використовуючи основні та додаткові методи обстеження.
27. Призначити загальне лікування квітучого карієсу.
28. Призначити і провести неоперативне лікування гострого початкового карієсу (ремінералізуючу терапію).
29. Призначити і провести оперативне лікування різних форм карієсу.
30. Виконати аплікаційне, інфільтраційне, провідникове, інтралігаментарне, підокісне знеболення.
31. Призначити і провести односеансний метод лікування гострого глибокого карієсу з використанням одонтотропних паст.
32. Призначити і провести двохсеансний метод лікування гострого глибокого карієсу з використанням одонтотропних паст.
33. Призначити по показанням фізичні методи при комплексному лікуванні карієсу та некаріозних уражень зубів.
34. Призначити профілактичні заходи та провести профілактичні маніпуляції для запобігання виникнення карієсу.
35. Діагностувати некаріозні ураження, що виникають до прорізування зубів: гіпоплазія, гіперплазію, флюороз зубів тощо.
36. Діагностувати некаріозні ураження, що виникають після прорізування зубів: травматичні ураження, хімічні ураження, ерозія емалі, гіперестезія, підвищена стертість, клиноподібний дефект.
37. Провести відбілювання зубів різними методами, враховуючи причину дисколориту.

38. Виявити помилки та ускладнення при діагностиці та лікуванні карієсу, використовуючи основні та додаткові методи обстеження, провести їх усунення.
39. Діагностувати різні за етіологією, патоморфологічними проявами форми гострого та хронічного запалення пульпи, використовуючи основні та додаткові методи обстеження.
40. Надати невідкладну допомогу пацієнту з гострим гнійним пульпітом.
41. Призначити по показанням та провести лікування пульпіту методом збереження життєдіяльності пульпи, використовуючи лікарські речовини різних груп в складі лікувальних паст. Виписати рецепти.
42. Призначити по показанням та провести лікування пульпіту вітальним ампутаційним методом, використовуючи лікарські речовини різних груп в складі лікувальних паст. Виписати рецепти.
43. Призначити по показанням та провести лікування пульпіту вітальним екстирпаційним методом, використовуючи лікарські речовини гемостатичної, антисептичної дії.
44. Призначити по показанням та провести лікування пульпіту девітальним екстирпаційним методом.
45. Призначити по показанням та провести лікування пульпіту девітальним ампутаційним методом, використовуючи лікарські речовини різних груп в складі муміфікуючих рідин та паст. Виписати рецепти.
46. Призначити по показанням та провести лікування пульпіту девітальним комбінованим методом, використовуючи лікарські речовини різних груп в складі муміфікуючих рідин та паст. Виписати рецепти.
47. Провести обробку інструментально непрохідних корневих каналів, використовуючи медикаментозні засоби для хімічного розширення, муміфікації пульпи та імпрегнації непрохідних корневих каналів.
48. Провести депофорез кореневого каналу, враховуючи недоліки та можливі ускладнення.
49. Провести пломбування каналів, диференційовано обрати силери різних груп для різних клінічних ситуацій при лікуванні пульпітів.
50. Пломбувати кореневі канали при лікуванні пульпіту методами центрального штифта, вертикальної, холодної та теплої латеральної конденсації гутаперчі.
51. Виявити причини помилок та ускладнень і способи їх усунення при пломбуванні корневих каналів.
52. Діагностувати різні за етіологією, патоморфологічними проявами форми гострого та хронічного запалення верхівкового періодонтиту, використовуючи основні та додаткові методи обстеження.
53. Проводити внутрішньосиндромну диференціальну діагностику різних форм верхівкового періодонтиту.
54. Проводити позасиндромну диференціальну діагностику різних форм верхівкового періодонтиту.
55. Проводити рентгенологічну діагностику хронічних форм періодонтиту.
56. Проводити аналіз комп'ютерної томографії щелепно-лицевої ділянки.
57. Провести поетапне лікування гострих форм верхівкового періодонтиту в залежності від етіологічних факторів.
58. Надати невідкладну допомогу пацієнту з гострим гнійним верхівковим періодонтитом.
59. Провести поетапне лікування хронічних форм верхівкового періодонтиту в залежності від етіологічних факторів, використовуючи різні методи впливу на заапикальне вогнище інфекції.
60. Призначити та провести лікування хронічного верхівкового періодонтиту в одне відвідування, використовуючи сучасні технології обробки та пломбування кореневого каналу.
61. Провести планування та виконати реставрацію вітальних зубів та зубів після ендодонтичного лікування.
62. Призначити фізичні методи при лікуванні різних форм періодонтиту: внутрішньоканальний електрофорез, депофорез, УВЧ-терапію, лазеротерапію, флюктуоризацію, д'Арсонвалізацію.
63. Виявляти помилки, допущені в діагностиці та на етапах лікування періодонтиту, проводити маніпуляції для їх усунення.

Самостійна робота студента передбачає підготовку до практичних занять та проміжних контролів, вивчення тем для самостійної поза аудиторної роботи, підготовка презентацій, таблиць. Контроль засвоєння тем самостійної поза аудиторної роботи здійснюється на практичних заняттях та підсумковому контролі з дисципліни.

Індивідуальна робота включає опрацювання наукової літератури, підготовку оглядів з наданих тем для презентації на засіданнях студентського наукового гуртка, виконання науково-практичних досліджень, участь у профільних олімпіадах, науково-практичних конференціях, конкурсах студентських наукових робіт.

Календарні плани практичних занять, тематичний план самостійної поза аудиторної роботи, обсяг та напрямки індивідуальної роботи опубліковані на сайті кафедри.

Маршрут отримання матеріалів: кафедра терапевтичної стоматології / Студенту / Очна форма навчання / Стоматологія / 3 курс / Навчально-методичні матеріали /

або за посиланням <https://www.vnmu.edu.ua/кафедра> терапевтичної стоматології.

Доступ до матеріалів здійснюється з корпоративного акаунту студента s000XXX@vnmu.edu.ua

5. Форми та методи контролю успішності навчання

Поточний контроль на практичних заняттях	Методи: усне опитування; письмове опитування; тестовий контроль; розв'язування ситуаційних задач; структурований за процедурою контроль практичних навичок та умінь відповідно до переліку практичних навиків до кожного заняття.
Контроль засвоєння тематичного розділу дисципліни на проміжних контрольних заняттях	Методи: усне або письмове опитування, електронне тестування, розв'язання ситуаційних задач, контроль практичних навичок
Підсумковий семестровий контроль (залік) по завершенню V семестру	Згідно положення про організацію освітнього процесу у ВНМУ ім. М.І. Пирогова (посилання https://www.vnmu.edu.ua/Загальна інформація/Основні документи
Підсумковий контроль дисципліни – іспит	Методи: усне опитування (згідно положення про організацію освітнього процесу у ВНМУ ім. М.І. Пирогова (посилання https://www.vnmu.edu.ua/Загальна інформація/Основні документи
Засоби діагностики успішності навчання	Теоретичні питання, тести, клінічно-орієнтовані ситуаційні завдання, практичні завдання, демонстрація практичних навичок

6. Критерії оцінювання

Оцінювання знань здійснюється згідно Положення про організацію освітнього процесу у ВНМУ ім. М.І. Пирогова (посилання <https://www.vnmu.edu.ua/Загальна> інформація/Основні документи

Поточний контроль	За чотирьох бальною системою традиційних оцінок: 5 «відмінно», 4 «добре», 3 «задовільно», 2 «незадовільно»
Проміжні розділові контролю	За чотирьох бальною системою традиційних оцінок
Контроль практичних навичок	За чотирьох бальною системою традиційних оцінок
Залік	За 200-бальною шкалою (середня арифметична оцінка за семестр конвертується в бали) Зараховано: від 122 до 200 балів Не зараховано: менше 122 балів (див. Шкалу оцінювання)

Підсумковий контроль дисципліни	з	Оцінка за диференційований залік: 71-80 балів – «відмінно» 61-70 балів – «добре» 50-60 балів – «задовільно» Менше 50 балів – «незадовільно» / не склав
Оцінювання дисципліни		Поточна успішність – від 72 до 120 балів (конвертація середньої традиційної оцінки за практичні заняття за 120-бальною шкалою): 60% оцінки за дисципліну Підсумковий контроль – від 50 до 80 балів: 40% оцінки за дисципліну Індивідуальна робота – від 6 до 12 балів Сумарно від 122 до 200 балів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
180-200	A	відмінно	зараховано
170-179,99	B	добре	
160-169,99	C		
141-159,99	D	задовільно	
122-140,99	E	задовільно	
0-121,99	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

7. Політика навчальної дисципліни

Студент має право на отримання якісних освітніх послуг, доступ до сучасної наукової та навчальної інформації, кваліфіковану консультативну допомогу під час вивчення дисципліни та опанування практичними навичками. Політика кафедри під час надання освітніх послуг є студентоцентрованою, базується на нормативних документах Міністерства освіти та Міністерства охорони здоров'я України, статуті університету та порядку надання освітніх послуг, регламентованого основними положеннями організації навчального процесу у ВНМУ ім. М.І. Пирогова та засадах академічної доброчесності.

Дотримання правил розпорядку ВНМУ, техніки безпеки на практичних заняттях

Вимоги щодо підготовки до практичних занять. Студент повинен вчасно приходити на практичне заняття, теоретично підготовленим згідно теми. Форма одягу: медичний халат, змінне взуття, маска,

рукавички. Під час обговорення теми заняття дотримуватися етичних норм та толерантності. Під час відпрацювання практичних навичок дотримуватися правил техніки безпеки та ергономіки.

Використання мобільних телефонів та інших електронних девайсів. Використання мобільних телефонів під час заняття заборонено (окрім надзвичайних ситуацій для виклику допомоги). Дозволено використовувати наступні електронні девайси: обладнання для мультимедійного викладення матеріалу, девайси для відпрацювання практичних навичок.

Академічна доброчесність. Під час вивчення дисципліни студент має керуватись Кодексом академічної доброчесності ВНМУ ім.М.І.Пирогова (<https://www.vnmu.edu.ua/> загальна інформація/ Основні документи/ Кодекс академічної доброчесності). При порушенні норм академічної доброчесності (списування, користування мобільним телефоном під час оцінювання знань, тощо) під час поточного та підсумкових контролів студент отримує оцінку «2» та повинен її відпрацювати своєму викладачу в установленому порядку протягом двох тижнів після отриманої незадовільної оцінки.

Пропуски занять. Пропущені заняття відпрацьовуються в порядку, установленому в Положенні про організацію освітнього процесу у ВНМУ ім. М.І. Пирогова (посилання <https://www.vnmu.edu.ua/> Загальна інформація/Основні документи) у час, визначений графіком відпрацювань (опублікований на сайті кафедри <https://www.vnmu.edu.ua/кафедра-терапевтичної-стоматології> черговому викладачу. Для відпрацювання пропущеного заняття студент повинен дати відповіді на теоретичні питання та виконати практичні завдання з пропущеної теми. Для відпрацювання лекції студент повинен зробити короткий конспект пропущеної теми, орієнтуватися в темі та бути готовим до дискусії/відповіді на питання з тематики лекції.

Порядок допуску до підсумкового контролю з дисципліни наведений в Положенні про організацію освітнього процесу у ВНМУ ім. М.І. Пирогова (посилання <https://www.vnmu.edu.ua/> Загальна інформація/Основні документи). До підсумкового контролю допускаються студенти, які не мають пропущених невідпрацьованих практичних занять та лекцій та отримали середню традиційну оцінку не менше «3».

Додаткові індивідуальні бали. Індивідуальні бали з дисципліни (від 6 до 12) студент може отримати за індивідуальну роботу, обсяг якої оприлюднений на сайті кафедри в навчально-методичних матеріалах дисципліни, кількість балів визначається за результатами ІРС згідно Положенню про організацію освітнього процесу у ВНМУ ім. М.І. Пирогова (посилання <https://www.vnmu.edu.ua/> Загальна інформація/Основні документи).

Вирішення конфліктних питань. При виникненні непорозумінь та претензій до викладача через якість надання освітніх послуг, оцінювання знань та інших конфліктних ситуацій, студент повинен подати спершу повідомити про свої претензії викладача. Якщо конфліктне питання не вирішено, то студент має право подати звернення до завідувача кафедри згідно Положення про розгляд звернень здобувачів вищої освіти у ВНМУ ім. М.І. Пирогова (<https://www.vnmu.edu.ua/> Загальна інформація/Основні документи).

Політика в умовах дистанційного навчання. Порядок дистанційного навчання регулюється Положенням про запровадження елементів дистанційного навчання у ВНМУ ім. М.І. Пирогова (<https://www.vnmu.edu.ua/> Загальна інформація/Основні документи). Основними навчальними платформами для проведення навчальних занять є Microsoft Team, Google Meets. Порядок проведення практичних занять та лекцій, відпрацювань та консультацій під час дистанційного навчання оприлюднюється на веб-сторінці кафедри (<https://www.vnmu.edu.ua/> кафедра терапевтичної стоматології/ Студенту або <https://www.vnmu.edu.ua/> кафедра терапевтичної стоматології/ Новини).

Зворотній зв'язок з викладачем здійснюється через месенджери (Viber, Telegram, WhatsApp) або електронну пошту (на вибір викладача) в робочий час.

1. Навчальні ресурси

Навчально-методичне забезпечення дисципліни оприлюднено на сайті кафедри (<https://www.vnmu.edu.ua/кафедра-терапевтичної-стоматології> / Студенту). Консультації проводяться два рази на тиждень згідно графіку консультацій.

2. Розклад та розподіл груп по викладачам опублікований на веб-сторінці кафедри (<https://www.vnmu.edu.ua/кафедра-терапевтичної-стоматології> / Студенту).
3. Питання до проміжних та підсумкового контролів дисципліни опубліковані на веб-сторінці кафедри (<https://www.vnmu.edu.ua/кафедра-терапевтичної-стоматології> / Студенту)

Силабус з дисципліни «Терапевтична стоматологія (ІІІ курс)» обговорено та затверджено на засіданні кафедри терапевтичної стоматології (протокол № 1, від « 28 » серпня 2023 року

Відповідальний за курс доцент ЗВО Ліна КОВАЛЬЧУК

(підпис)
Завідувач кафедри професор ЗВО Марія ШІНКАРУК-ДИКОВИЦЬКА
(підпис)